

74
5

تورک پوردی وئیک بویین آیدنه لایینه هریه اولمه
تقدیم ایدره هکی رساند وکتا بلرک اسملری و مندرجه لری
قیافهک، ایکنجهی اویغجهی و درجهی صحیفه لرده باصلمشدر.

تورک پوردی

ناشری : تورک پوردی
مدیری : آق جوره اوغلی یوسف

ییل ۱۳۳۲ صای ۱۶۸ حزیران ۱۳۳۲ ییل ۵ جلد ۱۰ صای ۱۱۲

معارف حقنده

۲

برنجیسی ۳۴۲ بیانک ۶ نجی صایسنده د.

چو جوقلق دورینک اوصاف میزه سی منفی و مثبتدر . منفی اولانلر ، ضعیفک و عدم مکملیتدر . مثبت ده یه بیله جکمز و صفرلر ایسه قوت ، احتیاج حرکتدر . بو وصفلر ، چو جوقلرک بدنی ، فکری و حسی قابلیتلرنده هیچ ده کیشمز ؛ مختلف ملتله عائد چو جوقلر آراسنده ده بویوک فرقلر اراشه ایتمز . چو جوق اکل ایدیلش بر اثر ، تشکل ایتمش بر وجود دکلدر ؛ بالعکس طریق تشکلده بر شخص ، بر مبدأ تشکلدر . فعالیت ، قیصقانچلق ، خودبینی ، تقلید ، تجسس ، اوبورلق ... کبی دها زیاده چو جوقلرده تصادف ایتدیکمز احوال ، بویومک ویتشمک ایچون طبیعتک چو جوقلره و بر دیکی واسطه لر و آلتردر .

(تربیه) بو آلترلی قوللانماسنی بیلیورسه چو جوق تکاملنی تعقیب ایده جکدر . اُک ای تربیه شبهه سز ، بو واسطه لری اُک ای قوللانماسنی بیان بر (تربیه) در . و مختلف ملتلرک کنجلی آرا- سنده بویوک فرقلر آجان عامللر دها زیاده عائله ، محیط ، مکتب ... در .

ساطع بک تدریسات ابتدائیه مجموعه سنده (۱) ، عشاقی زاده خالد ضیابک ده طنین غزته سنده (۲) مشاهده لرینی قید ایتشلردی . ایکی سنه قدر ژاپونیا ده قالان واوراده ابتدائی مکتبلرینی تدقیق ایدن بر ارقاداشمدن ده ژاپون چو جوقلری حقنده معلومات آلدیم . بوتون بونلر شو فکری ویره بیلیرکه : چو جوقلرمن چو جوقلق خصوصنده سائر ملتلرک چو جوقلرندن بویوک فرقلر کوسترمه مکده در .

آلتی سنه لک تعلیم و تربیه حیاطمه بوتون مشاهده لرمنی اقناع ایتدی که (Anormal غیرطبیعی) چو جوقلر مستثنا اولق شرطیله دیگر بوتون چو جوقلر ، ملکات فکریه و حسیه خصوصنده هنوز هیچ ده کوتوروملشمش دکلدرلر . ذکانتک و حسک سونمه سی دها زیاده بش آلتی یاشلرنده باشلاپور ؛ چونکه چو جوق بو یاشدن سوکره ابویونک ، محیطک و مکتبک فنا شرائطیله فضله تماسده در . ذکاوت و حساسیت بزده سن ایله معکوساً متناسبدر . چو جوق یاشلاندیجه و تربیه دنیلان هیولا ایله تماسی آرتدیجه ذکا و حساسیتدن غیب ایدیور ، چو جوق دونوقلاشیور ، سرسمله نیور !

بروسه ده نه ذکی و حساس کویلو چو جوقلره راست کادم : کشیشک ایتکلرنده ، آرقاسنده چالی چیرپی طاشیان بر کویلو چو جوغنه راستلامشدم ؛ بو چو جوق سویملی ایدی ، کوزلری طوبوق دکلدی ، بزی تراکتله سلاملادی . اوطوردق و قونوشدق . بزم کیم اولدیغیمزنی سورییور ؛ ناصل

(۱) نوسرو : ۴ . ص ۵۱۰۳ بر سیبا - تم ناسنده الابد زباده و سده تعلیم زیارت ایتدم . یوزدن زیاده درسده حاضر بولوندم . بوتون بو ملکتکلرده کی . بوتون بودرسلرده کی مشاهداتم نتیجه سنده بوتون قطعی بر فئاعت حاصل ایتدمکه چو جوقلر دنیا تک هر بنده چو جوقلر بزم چو جوقلرک چو جوقلق خصوصنده باشقه ملتلرک چو جوقلرندن فرقی بو قدره . (۲) نوسرو ۲۶۸۱ ، سکرنجی سنه . (بوراده سوپلک ایسترمکه آلمان مکتب چو جوقلرینی تورک مکتب چو جوقلرینک فوقنده عد ایتدیرمک بر خصیصه ممتازیه مالک بولادم . حتی عمومیت اعتباریله بحق ادعا اولونابیلیرکه بر تورک چو جوغنی عینی درجه ده بر آلمان صفتنک اُک پارلاق اُشاگردانی آراسنده تمایز ایده بیلیر .)

اوقوردیغمیزی، نملر اوقوددیغمیزی و اوکرندیگمیزی آ کلامق ایسته یوردی. ونهایت : آم ، دیدی ؛
بزم خواجه هیچده سز؛ سویله دیککیز کی دکل ! اوتورور کی اویوقلایور ، درسخانه مزده جیغاره
ایچیور ! بزی اوقوتمایور ، بزی سومیور .

بو، زواللی معصوم چوجوقلک نه معنیدار فریاد و اشتکاسی ایدی !
جونغره ، فتحیه قیزیک ، آرابا یاتاعی ... کویلینک مکتبلری بوتون معناسیله بر (این)
ایدی ! ذکالک و حساسیتک، بورالده دکل انکشافی ، حتی توقفی بیله بکله مک دوشرو دکلدرد . بو
یرلرک و بورالده کی خواجهلرک یاپدقلری برشی واردر : ذکای ، حساسیتی درجه درجه سوندورمک .
کویلرده بو تدریجی سونوکلک نه قادار محسوسدر ! کوچوکلر سزه داها زیاده صوقولورلر ، داها
کوه زه درلر ، سزی سوه درلر ؛ سزک شفقتکزدن متحسس اولورلر و سزی آرادرلر . بویوکلر ، بالعکس
صوقولوق ایسته مزلر ، سزدن شهه لیرلر ، قونوشمقده چوق ممسکدرلر .

سلسله خاطراتم آراسنده بش سنه اولنه عائد بر چوجوق طانیورم که آ کلایشی ، افاده سی ، فعالیت
و جوالیتی خیرکار بر آرقاداشمک نظر دقتی جلب ایتمش ایدی . چوجوغی کویندن آیرمش و آدم
ایتمک ایچون ادرنه مکتبلرندن برینه کتیرمشدی . بو چوجوغی ایکی سنه سوکره کوردردم ، فرق
بی تدهیش ایتدی . بو ، اوچ سنه اولکی دایما دوشونن ، قیملدایان ، سویله یین چوجوق هیچ دکلدی .
طورغون طورغون باقیور ، سوزلرینی باغلامقده بک چوق مشکلات چکیور ، قیملدامقدن چکیور
ایدی .. طانیانلر صوریورلردی که بو چوجوق نهدن بویله اولدی ؟ .

بونک جوابی بوندن بر بوچوق عصر اول (Salzman سالزمان ۱۷۴۴ - ۱۸۱۱) یک اعلا
ویرمشدر . سالزمان دییورکه : « طلبه سنک بوتون فناقلرینک و خطالرینک سببی مربی کندیسند آرمالیدر .
معلملر طلبه سنک احوالنه تبدل کوردکلرندن دولای شکایت ایتمکده درلر . حال بوکه معلم کندیسنی
ای یوقلایاجق اولورسه بو تبدل و تحووک سببی کندیسند بولاجقدر » (۱) .

بزده (غیر طبعی) چوجوقلرک وضعیتلری بک آجیقلیدر . همان هر مکتبه مادی و معنوی
حیاتدن آز نصیبه دار بو کی چوجوقلره تصادف اولنور : آبدال ، جلیغین ، صاغیر ... بوزواللیلرک
یکانه ملجألری و تربیه کاهلری حال حاضرده ینه مکاتب ابتدائی عمومیه مزدر . تدریسات ابتدائی قانون
موقتک (۲) نجی ماده سی بو چوجوقلر ایچون خصوصی مؤسسه لرک کشادینی وعد ایدیور : « روحاً
و بدناً ضعیف اولان چوجوقلر ایله صاغیر ، دیلسز و اعمی چوجوقلره تحصیل ابتدائی وسائل اعداد
ایده جک بر نظامنامه یاییلاجقدر » دییور .

(روحیات) ساحه سی کنیشه لتهن بشریتک بو علیل عضولرینی اهمال ایتمه مک انسانیتک هر حالده
بویوک بر وظیفه سیدر . عمومی مکتبلرک وظیفه لری (طبعی) چوجوقلره مشغول اولمقدرد . (آنور-
مال) لر آیری بر تربیه ایستر .

استانبول مکتبلرندن برنده طانیدیغ بر چوجوق واردر ؛ ابتدائی ایکنجی صنفده در . بوتون آرقداشلری
اوقورلر ، یازارلر . بو زواللی چوجوق یالکیز دیکلر . بر پارچه یی بش آلتی کیشی اوقودقدن سوکره

بوجوجوغه اوقوتسا کز یا کلشسز ودرست اوقور. تعمیق ایتمزه کز، چوجوغلک حقیقه اوقودیغنه قانع اولورسکز، فقط اوراده کی کله لری برر برر صور وکز، اوقویاما ز اولجه اوقودیغنی ده سزه از بر اوقومشدر. هیئت عمومیه سیله سزه چوجوق بر (آبدال) قناعتی ویرر.

بویله چوجوقلرک تدقیق (روحیات) ک ساحه سی کنیشه لته چکی کی بو معلول چوجوقلرک قوت و قابلیت لرندن استفاده ایتمک و بوسورتله جمعیت مزه بر فرد داها قازاندر مق امکانی حاصل ایدمه جکدر. غذا، لباس، مسکن ... اعتباریله طلبه من عطالت و فقر عمومی دن چوق متأثر درلر. دو قور بهال دین شا کر بک آناتولیمزک غداسی، لباسی، مسکنی تورک اوچاغی قونفرانس لرنده چوق کوزهل شرح ای تیلر. صاری بکزیلی، ضعیف و خسته قلبی طلبه من عمومیتله آجلق خسته سیدرلر. مکتبلر مزه (تربیه بدنیه)، (تنزه)، (جولان) لر کیردی کی کوندن بری (یمک) مسئله سی داها بویوک بر اهمیت قازانیدی. چوجوقلر مزک صحت فکریه و بدنیه لرنده بویوک بر انقلاب یا ایمانک اکی چاره سی، هیچ اولما زسه اوکله یین طلبه منک قارنلرینی طویورم قدر (۱). فکر آ، بدن آ اوغراشان چوجوغلک بر کونلک غداسی بر دیلیم اکم ایله ایکی زیتون دانه سندن عبارت قالدقجه اونده سالم بر دماغ و وجود آرامق موافق انصاف دکدر.

تمیزک و اقتصاد ... عصر مزده اخلاق بر عنصری حاله کیردی. شایان شکراندر که مکاتب ابتدائیه عمومی تعلیمات نامه سی تمیزلکه بویوک بر اهمیت ویرمش، حق کونده ایکی دوه معلم لری تمیزک یوقلاماسنه مجبور طوتمشدر. مذکور تعلیمات نامه نک (۱۵) نجی ماده سی دیور که: «ناموجودلر اشارت ایدلکدن سوکره معلم طلبه نک اللری، یوزلری و قولقلری ییقانمش، صاحب لری طارانمش، طیر ناقلری سیلیمش اولوب اولمادیغنی و البسه، قوندره لرینک نظافتی معاینه ایدر. تمیزک یوقلاماسی چوق

(۱) غذا، روحی و بدنی نشوونماک اساسی اولدیغندن بر چوق مملکت لره کافی مقدارده غذا آلمایه قدرت مالی لری مساعد اولما یان چوجوقلرک مختلف صورتلرله معاونت ایدلکده در. از جمله م. رحمی بکک تورک یوردینه کوندردی کی بر مکتوبده دینلیور که: «جنورده ارباب خیردن اوچ، بش ذات فقیر و عمله چوجوقلرینک اوکله نده اولرنده ای یمک بولامادقلرینی دوشونه رک بونلره مکتبه اوکله یمکی ویرمی دوشوندیلر. معارف اداره سی ده ایکی مکتب بناسندن مطبخ بری کوستر مکتبه معاونت ایتدی. ۲۴ تشرین اول، ۱۸۸۷ ده ایلاک یمک ویرلیدی. چوجوقلر مختلف مکتبلردن برر مملک ریاستی آلتنده بو ایکی مکتبه کله رک بکلی ییورلر. ویریلن بک: چوربا، ات، سبزه در. ابویندن آلتان پاره یومی اوچ متلاک قادارد. فقط چوغی بونی ده ویرمز، پاره نک مهم قسمی جمعیت تأدیه ایدر. کویلر ده اقامت ایدن زنکین آدم لر، باعچه لرنده بشد بر دکلی سبزه و میوه دن بو یاورولر هدییه کوندرر. شهرک بقال اصنافی پنج و سائر ویرر، هر کس معاونت ایدر.»

جمعیتک ۱۸۹۶ ده نشر ایدیلان برده نظام نامه سی واردر. مذکور قانطونده شیمدی به قدر اون ایکی مکتب لوقطه سی آچیلمشدر. لوقطه تدریسات دوام ایتدی کی مدتیجه آییقدر. عمله چوجوقلری ایچون داها خیرلی بر خدمت ده ایفا اولونور. بعض چوجوقلر اولرینه آنجی آقشامک ساعت یدی بوچوغلر کیدرلر، چونکه اوزمانه قدار ابون خارجه چاپیشور. بو چوجوقلر آقشام اوزری مکتب طاعیما زمانی اولان ساعات دورتن یدی به قدار مکتبه قایلر، بر معلم اونلره ابرته سی کونکی درس لری حاضر لایره اویناتیر، کزدیرر. بو صنف لره (Classe gardienne) دینلیور. فقیر مکتب چوجوقلرینک اعاشه سی درعه دایده ن جمعیت چوجوقلرک اوکله دن آقشام قدار بر نی یمکسزین قالدالری موافق بولمادیغنی ایچون بو چوجوقلر اکک، چیقولاته و میوه دن مرکب بر ایکیندی قهوه آلتیسی ده ویرمکده در.

ای تیجه لر ویردی . ابونی ایقاظ ایتدی . اولری چوققلری ایله داها علاقه دار برحاله کتیردی . بش سنه اول برابتدائی مکتبده بولونوبورکن کهله لی برچو جوغی تمیزلک ایچون اوینه کوندرمشدم . والده سی کلدی : «آ ، یاوروم . چوققلرده بویله شیلر بولور . بونکچون چوقق اوه بوللانیرمی؟» دیدی . قادین عادتاً قیزمشدی . طیزناقلرینک آراسی کیر طولو ، اونه سی بریسی بیرتیق چوققلره مکتبلرده صیق صیق تصادف ایتمورز .

بعضی مکتبلرده چوققلری کوچوکن تصرفه آیشدیرمق ایچون (مکتب تصرف سندوقلری) واردر . بو سندوقلرک شکلی هنوز تمین ایتدیکندن مکتبلر آیری آیری اصولره مراجعت ایتشلردر . کیسیسی هر چوقق ایچون (قومباره) لر آیرمش ، اولرده باره بریکیوردی ، به صیسی هر چوقق حسابنه بر دفتر آچمش ، ویریلان باره یی ایشله دیوردی . بو سندوقلرک اهمیتنی تقدیر ایچون فرانسه نك مکتب تصرف سندوقلرینک محتویاتی قید ایدمک : فرانسه ده ایلك مکتب تصرف سندوقلرینک تاریخ تأسیسی (۱۸۳۴) در . (۱۹۰۷) ده بوتون فرانسه ده (تصرف سندوقلری) نه مالک اولان مکتبلرک عددی ۱۱،۳۵۱ ، باره یاتیران چوققلرک عددی ۲۴۳،۵۶۹ ، بریکدیریلان پارانک مقداری ده ۷،۳۵۳،۴۸۵ فرائق ایدی .

چوققلر مزك دوامی ای در دنیه بیلیر . استانبوله ناموجود مقداری کونده $\frac{5}{100}$ - ۱۵ آرا . سنده در . مجبوریت تحصیل تطبیق اولونان یرلرده بو مقدار ($\frac{1}{100}$) . اینبور . بروسه شهری ، خاطرمدنه قالدیغه کوره ، یدی معارف منطقه سنه آیریش ، هر منطقه ده بر معارف انجمنی تشکل ایتمشدی ؛ انجمنلرده ناموجودلر تحقیق ایدیلرکده اولدی و مکتبه بر سبب مشروع اولمادینی حالده کله ی چوققلرک ابویتدن تدریسات ابتدائییه قانون موقتک (۸۳) نجی ماده سنه توفیقاً جزای تقدی آلتدینی جهته دوام يك شایان ممنونیت بر حالده ایدی .

دوام کیفیت مکتب بنالرینک آزلغه مبنی شمذیلک یالکز مکتبه مقید طلبه حقنده تطبیق اولونا بیلرکده در . مذکور قانون موقتک (۸۷) نجی ماده سی تحصیل مجبوریت و مجانیتی اساسی فعلی بر حاله صوق ایسته مشدر . لکن طشره لرده مکتب بنالری سن تحصیلده کی چوققلره نسبتله او قادار آذرکه بالضروره ماده مذکورنه تماماً تطبیق ممکن اولمبور .

۱۸۶۳ ده بر استاتستیکه نظراً استانبوله ۲۸۹ ، ولایتلرده ده ۱۴۷۸۲ ابتدائی مکتبی وارمش . بو مکتبلره مداوم قز و ارکک (۶۰۰،۰۰۰) طلبه وارمش . بو مکتبلردن ۱۲،۵۰۹ ی مسلمان مکتبی اولوب بولر . مداوم طلبه نك مقداری ده (۱۳۵،۲۲۹) ایش . (۱)

ألكی معلوماتی ایسه معارف نظارتینک اخیراً نشر ایلدیکی احصائیات مجموعه سندن آلا بیلرک . بو مجموعه یه کوره : مکاتب ابتدائییه عمومییه مزده (۲۰۰،۷۷۶) ارکک ، (۴۱،۲۹۳) قیز ، مکاتب ابتدائییه خصوصیه مزده ده (۱۲۶،۲۸۴) ارکک (۶۱،۵۷۱) قیز که جماعاً (۴۲۹،۹۲۴) شاگرد واردر . غیر مسلم ابتدائییه مکتبلرنده ده جماعاً (۱۵۲،۷۴۴) طلبه واردر . دیگر مکتبلرده ده طلبه نك مقداری

شویله در : دارالمعلمینلرده (۱،۵۱۸) مکاتب تالیه ده (۱۰،۰۱۰) مکاتب عالیه ده ده (۶،۶۸۸) .
 میلادی ۱۸۶۳ ایستاتیسیتیقله هجری ۱۳۲۸-۱۳۲۹ ایستاتیسیتی تدقیق ایدیلنجه آرادده (۱۱۳۳۲)
 قدار بر نقصان کورونمکده در . بو نقصانی بر قاج سبیه عطف ایده بیلیرز : اولاً ؛ ۱۳۲۸-۱۳۲۹
 احصائیاتنده آوروپا و آفریقاده المزدن جیقان ولایتلرک طلبه سی طبیعی داخل دکلدر . ثانیاً ؛ بو
 ایستاتیسیتی بالخاصه معارف اداره لرینه مربوط مکاتب ابتدائیة عمومیه طلبه سنک مقدارینی احتوا
 ایتمکده در . مشروطیتدن اول معارف اداره لرینه مربوط مکاتب ابتدائیة پک آزدی .

۲۴ جاذی الاولی ۱۲۸۶ تاریخی معارف عمومیه نظامنامه سنک ایکنجی ماده سی تحصیل ابتدائی
 صبیان و رشديه ديه ايکي به آيیرمشدی . بونلردن صبیان مکتبلرینک مصارف انشائیة و تعمیریه سی
 و معلملرینک مخصوصاتی ایله مصارف سائرہ سی دوردنجی ماده . موجبنجه محله و قریه جماعتلرینک هیئت
 عمومیہ سی طرفندن تسویه اولونا جقدی . بونک ایچون ینه مذکور نظامنامه نک (۹) نجی ماده سنه کوره
 آلتی یاشندن اون یاشنه قدارقیز ، یدی یاشندن اون یاشنه قدارده ارکک چو حوقلرک دوامه مجبور
 اولدقلری صبیان مکتبلری (جماعات اسلامیہ اداره لری) نه مربوطدی . معارف اداره لرینک قضاء
 لوا ، ولایت مرکز لرنده اکثریا (رشديه) سی بولونوردی . مشروطیتک اعلاننه قدار ادرنه ولایتی
 مرکزنده معارف اداره سنک اعدادیه مربوط رشديه صنفلرندن ماعدا آنجاق اوج صنفلی بر رشديه
 مکتبی داها واردی .

۱۸۶۳ احصائیاتنده محله و صبیان مکتبلری طلبه سنک بویوک بریکون طومق احتمالی واردی ؛
 چونکه او زمان مکاتب ابتدائیة داها زیاده محله مکتبلری ایدی . حال بوک ۱۳۲۸ - ۱۳۲۹ احصاء
 نیاتنده محله ، صبیان ، وقف مکتبلرینک طلبه سی مقداری داخل دکلدر .

بیله جک ، از میر ، ادرنه ، چتالجه حوالیسندن بهر بیك ذکور نفوسده (۵۰) ویا داها فضله
 طلبه مکتبه دوام ایتمکده در . طلبه سی نفوسنه نسبتله اک آز اولان یرلر موصل ، اورفه ، دیاربکر ،
 طوقاد حوالیسیدر . بورالرده بیك ذکور نفوسده آنجق (۱ - ۱۰) طلبه واردی .

طالباتک مقدارینه کلنجه : بیك قادین نفوسه نسبتله طالباتی اک چوق اولان محللر آنجاق
 قرق کایسا ، چتالجه حوالیسیدر که بوراده ده (۱۰۰۰) قادین نفوسده (۳۱ - ۵۰) طالبه بولونمقده در .
 اورفه ، کرکوک ، توقاد ، قسطنمونی حوالیسندن (۱۰۰۰) نفوسده آنجاق بر طالبه بولونمقده در .
 سلیمانیه ، حکاری ، حوران ، کنگری لوالرنده ایسه اثاث مکتبی و طالباتی بوقدر .

صوک سنه لک ایستاتیسیتیقلری نشر اولوندینی زمان اورالرده دارالمعلماتلر مرکز ، قیز سلطانلر مرکز
 و دارالفنونلرک طالباتی مقدارینکده یر طوتدیغنی کورمکله افتخار ایده جکیز .

توفیق فکرت (بر قیز مکتبی ایچون) یازدینی شعرینک باشنه شو ایکی سطری قویمشدی :
 قیزلرینی اوقوتمايان ملت اوغللرینی معنوی اوکسوزلکه حکوم ایتمش دیمکدر ؛ خسراننه آغلا سین !
 ملی انتباهمزلک اک بویوک نشانلرندن بری ، شه سز ، صوک سنه لرده قیزلر مرکز تحصیل و تربیه سنه
 ویردیکمز اهمیتدر . توفیق فکرت ، آجیلامایان قیز مکتبی ایچون : حالا آجیلامادی ، یازیق !

